

Thay lời giới thiệu

Ngay từ thuở ban đầu

Nhà văn THY NGỌC
Nguyên biên tập viên NXB Kim Đồng
từ ngày đầu thành lập

Nhà văn Trần Thanh Dịch có mặt tại Nhà xuất bản Kim Đồng ngay từ những ngày mới thành lập, năm 1957. Khi đó ông đang công tác tại Nhà xuất bản Thanh niên thì Kim Đồng chuyển trụ sở sang nơi ông làm việc. Thế là "duyên số". Dù có lúc làm công tác trưởng phòng, điều hành những việc cho mảng sách tuổi nhi đồng nhưng là nhà văn, ông viết là chính, tác phẩm cả cho người lớn và thiếu nhi.

Những cuốn đầu tiên ông viết cho thiếu nhi, xuất bản từ năm 1960 trở đi, nổi bật là các cuốn *Tổ tâm giao*, *Đưa trâu qua sông*, *Đội canh để v.v...* viết thật kĩ, quan tâm từ những dấu chấm phẩy. Phương pháp làm biên tập của ông là tấm gương, là bài học cho anh em chúng tôi noi theo, trở thành dấu ấn Kim Đồng. Sau này, ông còn cho xuất bản tập thơ *Đôi tai mèo*, do họa sĩ Bùi Xuân Phái vẽ thật sinh động, là một tập thơ thật hay dành cho lứa tuổi nhỏ.

Nhà văn Trần Thanh Địch là một trong những người lớn tuổi của Nhà xuất bản Kim Đồng từ thuở ban đầu đến khi ông nghỉ hưu, nhưng ông lại là người “trẻ nhất”, hoạt động nhất ở các buổi sinh hoạt tập thể, chơi bóng bàn thì đối phương chỉ có gác vợt. Những ngày cơ quan sơ tán lên miền núi, miền xa, ông là người thường tặng nhà bếp những con cá do ông câu được, dù gia đình ông số nhân khẩu vừa đủ nửa tá.

Bởi vậy, khi nâng tác phẩm *Một cần câu*, in liền bộ ba, gồm thêm *Tổ tâm giao*, *Săn còp* - cả ba cuốn ngót ngàn trang, do Kim Đồng xuất bản trong hai tháng 4 và 5 năm 2002 - những người quen biết ông đều thấy đó là một cử chỉ đầy nghĩa tình, thật cao đẹp của một Nhà xuất bản để đền đáp lại một nhà văn tài năng, một cán bộ tận tụy, một cộng tác viên mẫu mực, nghiêm túc và một người bạn văn thơ chân tình, nghĩa khí.

Vấn đề không phải chỉ riêng *Một cần câu* được liên hai giải thưởng văn học ở Thành phố Hồ Chí Minh năm 1993 và ở Hội Nhà văn Việt Nam vào năm 1994, mà bởi tác phẩm đó phản ánh khá rõ nét về ông qua những chuyện đi câu hồi nhỏ vừa vui vẻ, nghịch ngợm vừa thông minh, tinh quái mà còn biết bao xúc động khi đọc phần hồi ức *Con nhà quan* ở ngót trăm trang cuối sách. Chúng ta sẽ được hiểu rõ ông hơn với tuổi thơ thiếu thốn, sách đi học cũng không có, chịu bao “*nỗi oan thắm lặng*”, cũng may mà nhờ đấy nhưng nhiều lần được gặp *Cụ Phan*, để trở thành một nhà văn từng trải, lão luyện, đức độ và tài năng mà chúng ta rất kính mến bây giờ.

T.N

Một cần câu

**Giải A Văn học thiếu nhi Hội Nhà văn Việt Nam
trao tặng năm 1994.**

Chú Thất Rô

Khi lên khoảng tuổi mười một, mười hai gì đó, tôi đã thấy chú Thất Rô thỉnh thoảng đến nhà ở chơi đôi ba ngày rồi đi. Tôi hỏi má tôi về chú ấy thì được nói:

- Khùng... Mà cũng chưa phải là thật khùng đâu, chỉ hơi hơi thôi. Chú là con của ông em ông nội bọn con đó. Có cô vợ mặt mày xinh xắn nhưng lẳng lơ hoa nguyệt theo trai, nên gia đình cho “về” luôn. Từ đó chú bị... cách như thằng thất tình, nên người ta đặt tên cho chú là Thất. Trước kia tên chú là Thật. Còn “Rô” là vì chú có tài câu cá rô kênh, một loại rô to bụng giống cá rô phi, rất thơm thịt. Cứ sáng đi câu là trưa về, ghé qua chợ bán luôn mớ cá đang len lách nhau kêu rẹt rẹt trong giỏ.

Tôi rất thương chú ấy. Thương nhất là cái tính ít nói, không nói. Chú vẫn ở với ông anh ruột làm thầy thuốc nổi tiếng trong vùng. Nhưng xem ra vì sao đó, cả gia đình ông

bác này cũng không thích gì chú lắm: chỉ nuôi chú mỗi ngày hai bữa cơm cà là tốt rồi.

Chiều qua lại thấy chú đến thăm gia đình tôi. “Đến thăm” là cách nói cho lịch sự nhẹ nhàng, thật ra chú đến chỉ để ăn bữa cơm chiều. Nếu ba má tôi không tỏ ý gì đã thúng đụng nia, chú sẽ ở thêm ngày nữa. Chú Thất Rô chào ba tôi, chào má tôi bằng một cử chỉ chấp tay qua loa, không cười, không hỏi, cũng không nhìn tôi đứng gần đó, coi tôi như cái cột nhà. Má tôi gật đầu lấy lệ - hình như các bà nội trợ Việt Nam thường hay có tính suy nghĩ cộng trừ: bây giờ là đầu tháng, hay cuối tháng, gạo trong khạp đong bằng lon gặt vệt thật hõm còn được bao nhiêu, nước mắm kho còn phần ba chai hay nửa chai, ba con gà mái thì hai con đẻ ầm ồ đôi ngày mới được một trứng, một con tịt đẻ - cứ hay có cách tính toán chi li như vậy. Nhưng ý nghĩ thường hay bén tấp quá nhạy như thế thôi, rồi ngay đó đã trở lại từ bi hỉ xả tức thì. Má tôi nói dừng dừng:

- Chú ngồi chơi. Có nước chè lá mới nấu thơm lắm, chú vô rót uống. Có vui tay sửa lại cái cần câu, hai chú cháu đi giặt vài con rô kền về kho tương tối nay thì càng hay...

Chú không cười, không nhăn qua đôi mày, không gật đầu, chỉ thấy đôi mí mắt nhắm xuống, rồi mở ra ngay. Chú thông thả xuống nhà bếp, rót nước chè uống ba ực là hết bát. Chú không hỏi tôi cần câu để đâu, tự đi kiểm lấy. Hai cần câu của ba tôi từ gần nửa năm nay không dùng đến, chú lấy ra kiểm tra lại. Cần: vợ mảnh giẻ đầu đó, chùi

quanh từ gốc đến ngọn cho hết mạng nhện, thấy còn tốt như lúc mới dùng. Chỉ câu cũng vậy, loại chỉ đàn nguyệt, dùng năm bảy năm còn bền. Lưỡi câu trước đây, tự tay ba tôi cắt gọt lấy, bằng mẫu thép đồng, ngành vạc khéo không thua lưỡi câu tây. Phao lông đuôi công đã hơi ngả vàng, lấy múi chanh chùi cẩn thận là trắng lớp ra ngay.

Chú Thất Rô tìm cái bát mẻ rồi đi ra vườn, không có cử chỉ bảo tôi theo. Chú tới mấy bụi huỳnh tinh, nhổ bật gốc một bụi. Những con trùn đất nhảy lên loăng quăng, nhiều quá, chụp bắt từng mẫu một. Mỗi bụi huỳnh tinh giật bật gốc là có được bảy tám con trùn đất to có, nhỏ có, nhưng đều vừa mỗi rô kênh. Chỉ cần ba lần nhổ từng khóm, mỗi câu được cả ngày. Nhặt từng lúa trùn xong, chú đặt cả tùm cây xuống lại, đưa chân giẫm mạnh gốc, bụi cây trở lại nguyên xi như trước. Tôi định hỏi sao chú biết ở dưới mấy gốc huỳnh tinh lại có được nhiều trùn vậy chú, nhưng biết chẳng bao giờ có câu trả lời.

Hai chú cháu ra đi vào khoảng hai giờ chiều. Chú Thất Rô bước trước, một tay cầm đôi cần câu, một tay đánh nhịp loạng quạng đồng đều. Tôi theo sau thỉnh thoảng bước thật nhanh cho khỏi tụt hậu, tay xách cái giỏ đựng cá vừa mổ hóng, vừa bụi khói, vừa mạng nhện lâu ngày, lúc này quên lau. Cũng chẳng hiểu câu hồ nào, ao nào, hói sông nào. Chỉ biết cứ bước theo người đi trước. Đôi lần định hỏi còn xa gần nữa chú, nhưng sợ quê, hớ, người ta khinh cho, vừa đi khoảng nửa tiếng đồng hồ mà chân cẳng